

השיעור השבועי

של הגאון רבי משה יוחאי רז שליט"א | רב ק"ק תפילה למשה' וראש כולל 'פלא יועץ' לוד

הנהגת העולה לתורה

מידי יום ראשון בשעה 18:00 | בית הכנסת 'תפילה למשה' רחוב המצביאים 5, לוד

נושאי השיעור:

הנהגת העולה לתורה ♦ הסתכלות על מקום הקריאה ♦ טעה במקום הקריאה ♦ בירך על מאכל ונפל מידו ♦ אחיות ספר התורה בשעת הברכה ♦ אחיות הספר בשעת הקריאה ♦ היאך יאחו בספר תורה ♦ ביאור המאמר "האוחז ספר תורה ערום" ♦ רבי מנשה מאיליה ♦ ביאור המשנה "גורפין מלפני הפטם" ♦ חובת לברך ברכות התורה בקול רם ♦ אמירת ברכו בקול רם ♦ אם העולה חוזר לומר 'ברוך השם המבורך' ♦ הילולת "אור החיים הקדוש"

הנהגת העולה לתורה

א. שבוע טוב, היום נעמוד בס"ד על הלכות מעשיות שיש לכל אחד מאיתנו כאשר הוא עולה לתורה. קריאת התורה מתחלקת בין כמה אנשים: יש את הקורא בתורה, יש את העולה לתורה שהוא מברך על הקריאה, ויש את הציבור ששומע את קריאת התורה. לכל אחד מהם יש את חלקו במצוה זו. יש את הקורא בתורה עם התפקידים שלו והמחויבויות שלו, ויש את מי שעולה לתורה, ויש את הציבור שגם כלפיהם יש חובות הלכתיות לדעת מה ואיך להתנהג בקריאת התורה. בעזרת השם בשיעורים הבאים נלמד על הדברים אחד לאחד, והיום נתחיל בהנהגת העולה לתורה.

הסתכלות על מקום הקריאה

ב. דבר ראשון, לפני קריאת התורה צריך האדם להסתכל מה הוא קורא, ומאיפה מתחילה הקריאה שלו. זה ברייתא בסוף מסכת מגילה (דף לב.): ת"ר "פותח ורואה". כמו שאדם, להבדיל, בא לאכול - הוא לא מברך "בורא פרי העץ" ואז ניגש למקרר ומחפש את התפוח. אדם צריך לדעת מראש על מה הוא מברך. אותו דבר בקריאת התורה, כאשר האדם עולה לתורה, הוא צריך לדעת על מה הוא קורא, ולכן לפני הברכה הוא מסתכל איפה מקום הקריאה שלו ומתחיל לקרוא.

ג. וכשמסתכל בספר נהגו לנשק עם הטלית את מקום הקריאה, כך כותב בספר שער אפרים (שער ד ס"ג), אמנם הגאון ממזנקאטש בספר נימוקי אורח חיים (סימן קלט) העיר שלא לגעת באותיות עצמן, כי לפעמים זה עלול לגרום לטשטש או למחוק את האות. ולכן עדיף רק לנשק כנגד המקום שממנו מתחיל לקרוא בלי ליגוע בקלף. ויש שנהגו לראות גם את מקום סיום העליה.

טעה במקום הקריאה

ד. לפעמים יכולה לקרות טעות כזו, למשל, בפרשת נשא הפרשה מתחילה: 'וידבר ה' אל משה לאמר, נשא את ראש בני גרשון...', ואיפה הוא ממוקם בספר תורה? לקראת סוף העמוד. אבל אותו עמוד בראשו מתחיל במילים ממש דומות: 'וידבר ה' אל משה ואל אהרן ... נשא את ראש בני קהת...', והנה אדם מחפש את פרשת

נשא, הוא רואה "נשא" בראש העמוד ומברך על דעת לקרוא שם, ואחרי הברכה הקורא שם לב שנראה לו את המקום הלא נכון. האם יחזור לברך? להלכה, הוא לא חוזר לברך, כי יצא ידי חובה כי הברכה היא על הספר, ובפרט אם זה היה באותו עמוד. ומה המקור לזה?

בירך על מאכל ונפל מידו

ה. בירושלמי (ברכות פ"ו ה"א) "אמר רבי זריקה, רבי זירא בעי, האי דנסיב תרמוסא ומברך עליה ונפל מידיה מהו לברוכי עליה זמן תנינות". כלומר, אם היו תורמוסים לפניו ונטל אחת מהן ובירך עליה ונפלה מידו, האם צריך לברך פעם שניה על האחרים. והקשו בגמרא, "ומה בינו לבין אמת המים". כלומר, אדם שבא לשנות מתוך אמת המים, הוא נמצא בנחל, או במעין פתוח, וכי אותם מים שהוא בירך עליהם הם המים שהוא שותה, הרי המים שהיו לפניו בשעת הברכה נסעו מזה וזרמו הלאה? ומתרץ, "אמרין תמן לכך כיון דעתו מתחלה ברם הכא לא לכך כיון דעתו מתחלה". כלומר באמת המים דעתו מראש היתה לברך על המים שיגיעו בהמשך, מה שאין כן בתורמוס שדעתו היתה על תורמוס מסויים ובסוף זה נפל מידו והוא הביא תורמוס אחר שבכלל לא היה בדעתו מראש, ולכן יש צד לומר שיברך שוב. ונחלקו הראשונים האם יש לנהוג במקרה זה לקולא, כלומר שלא יברך שוב. או לחומרא ויצטרך לברך על התורמוס החדש. והראב"ד כתב שהבעיה נפשטה לקולא ולא יברך שוב.

ו. ומסוגיא זו דנו הפוסקים לגבי נידון שאלתנו במי שטעה ובירך שלא על מקום הקריאה הנכון. וכמו שכתב רבנו דוד אבודרהם (ברכת הלחם) בשם ה"ר גרשון ברבי שלמה. וסיים שהוא סובר שמכיון שכל הספר מונח לפניו חלה הברכה על כולו, ודעתו על כל הפרשיות הכתובות בו.

פרנס הגליון

הגליון השבוע נתרם לעילוי נשמת
מרדכי בן כמיסה מרסל ז"ל | לאה בת קמיל ע"ה
תנצב"ה

להנצחות ע"ג הגליון: 058-764-7844

דעת השלחן ערוך בטעות במקום הקריאה

ז. והנה הבית יוסף (סימן קמ) כתב על זה שהפוסקים פסקו בסוגיא של תורמוס לחומרא, ולפי דבריהם בטעות בספר תורה צריך לחזור ולברך כמו שהורו אנשי הדור ההוא שהביא ר"ד אבודרהם, ושלא כדעת ה"ר גרשום ב"ר שלמה. וכן פסק בשולחן ערוך (סימן קמ סעיף ג): העולה לקרות בתורה והראו לו מקום שצריך לקרות, ובירך על התורה והתחיל לקרות, או לא התחיל והזכירוהו שפרשה אחרת צריך לקרות וגלל הספר תורה למקום שצריך לקרות בו, יש אומרים שאינו צריך לחזור ולברך, ויש אומרים שצריך. ע"כ. יש לנו כלל: "יש ויש, הלכה כו"ש". כלומר אם מרן הש"ע מביא שתי דעות בתור "יש אומרים" אז העיקר כמו הדעה השניה. ולפי זה גם כאן דעתו לפסוק כמו הדעה השנייה, ולא כמו הדעה הראשונה. וכך באמת כתב במשנה ברורה (סימן קמ סק"ט) שנוהגים למעשה כהיש אומרים שצריך לברך.

ח. ובספר סימן ברכה (סימן יד) לאחי הגאון הרב פנחס רז שליט"א האריך מאד בסוגיא זו לפרטיה ודקדוקיה, והקשה שהרי בביאור הלכה (סימן רו ד"ה רק) העלה שלמרות שלסמכות דברי השו"ע שם צריך לחזור ולברך גם כשהיו מונחים כולם לפניו על השולחן בשעת ברכה, מ"מ מכמה פוסקים מוכח שסוברים שגם בסתם כיון שהיה מונח הכל על השולחן לפניו אין צריך לחזור ולברך, ומכללם רבינו גרשום הנ"ל, ולכן למעשה ספק ברכות להקל ולא יברך. וכ"כ במשנה ברורה (סימן רו ס"ק כו). ועל פי זה קשה מדוע העלה כאן לברך שנית, שלא כדעת ה"ר גרשום הנ"ל.

ספק ברכות להקל

ט. האמת שהמשנ"ב (סימן קמ) כתב בהמשך דבריו שאם פרשה זו הראויה לו לקרות היה ג"כ מגולה לפניו בעת שהראו לו המקום הראשון א"צ לחזור ולברך. ומבואר שכל מה שהורה לחזור ולברך זהו רק כשהספר היה פתוח בעמוד אחר ולא בעמוד שצריך לקרוא בו עכשיו, מ"מ עדיין קשה שהרי בדברי רבינו גרשום מפורש שאפילו בס"ת אחר זה נחשב כאילו מונח לפניו ואין צריך לחזור ולברך, וא"כ נחזור לכלל הידוע 'ספק ברכות להקל'. וכדברים האלה כתב בכף החיים (סימן קמ אות טו) שמכיון דקיימא לן שאומרים סב"ל אפילו כנגד מרן, א"כ גם כאן יש לפסוק כסברא ראשונה שאין צריך לחזור ולברך. וכן כתב החיד"א בספר לדוד אמת (סימן ו אות סד) שלא לברך, אף שמרן סבר לברך, וכתב וכן ראיתי לרבותי.

טעמים נוספים

י. ובספר סימן ברכה (סימן יד) הביא מ"ש הרדב"ז בתשובה (ח"א סימן רמח) שאין לחזור ולברך, חדא, שהרי ספר תורה לפניו ודעתו עליו לכל הפרשיות הכתובות בו. ועוד דברכת התורה ברכת המצוה היא, ובכל הקריאה באיזה מקום שיקרא יש מצוה, א"כ נקרא ברכת המצוה ואין צריך לחזור ולברך. ולכן למעשה אם אדם טעה ובירך על מקום מסוים שהיה סבור ששמה הקריאה ואחרי הברכה התברר שטעה, אינו מברך שוב. וכן העלה גם בספרו "לעשות את השבת" ח"ג (פרק יד סעיף יז).

אחיזת ספר התורה בשעת הברכה

יא. הראב"ה (הלכות לולב סימן תרפט) כותב שבשעה שאדם מברך על ספר התורה, צריך לאחוז בספר התורה בשתי ידיו. ובספר ארחות חיים (דין מה שמוסיפין בשני ובחמישי אות יט) כתב שעל ידי זה מראה כאילו הוא מקבל אותה עכשיו מהר סיני, כמו שאמרו בירושלמי על הפסוק 'ביום הזה' באו מדבר סיני - אל יהיו דברי תורה בעיניך כדיוטגמא (-אגרת) ישנה שהכל דשים בה, אלא כדיוטגמא חדשה שהכל מצפים לראותה. ע"כ. ובמדרש סמכו מנהג זה על מה שכתוב ביהושע (א, ח) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפ'ך', מלמד שהיה ספר תורה בידו של יהושע, שאין אומרים "הזה" אלא למי שתופס החפץ בידו. וכן פסק השולחן ערוך (סימן קלט סעיף יא): הקורא בתורה צריך לאחוז בספר תורה בשעת ברכה. ע"כ.

אחיזת הספר בשעת הקריאה

יב. והנה מלשון ראב"ה והשו"ע נראה שבשעת הברכה צריך לאחוז את הספר, ומשמע שבשעת הקריאה אין צריך, וכן מורה לשון הירושלמי המובא באורחות חיים. וכתב על זה אחי הגאון הרב פנחס רז שליט"א בספר "לעשות את השבת" (ח"ג פ"ד הערה כ) שלעומתם הטור (סס"י קלט) כתב: שצריך לאחוז הספר בידו בשעת "קריאה". ע"כ. ובט"ז (סימן קלט סק"ט) כתב שמה שכתב השו"ע "בשעת ברכה", כוונתו שאפילו בשעת ברכה צריך לאחוז, וכל שכן בשעת קריאה. וכבר כתב סברא זו בב"ח (סוף סימן קלט), שכל שכן הוא שצריך לאחוז בהן בשעת הקריאה שהוא עיקר המצוה. ע"ש. ובשער הכוונות (דרושי קס"ת דרוש ג) כתב: צריך ליזהר כשיעלה לקרוא בספר תורה שיאחז בס"ת בשני ידיו וכו', ואחר שאחזות אותו בשני ידיך אז תסיר משם יד שמאלך ותשא יד ימינך לבדה אחוזה בס"ת כל זמן קריאתך בו. ע"כ. וכן הוא בפרי עץ חיים (שער קס"ת פ"ב). וכ"כ בשמו במגן אברהם (סימן קלט סקי"ג): ובכתבים כתב שבשעת הברכה יאחז בשתי ידיו ביריעות התורה על ידי המפה, ואחר הברכה יסלק השמאל. ע"כ. וכ"כ מרן החיד"א בספר לדוד אמת (סימן ו אות נה) ובבן איש חי (פרשת תולדות אות חי). וכן מנהג העולם. וכתב בספר לעשות את השבת, שיש לרמוז זה במ"ש השו"ע "בשעת ברכה", דהיינו שבשעת ברכה צריך שיאחז בשתי הידיים, אבל לאחר מכן ביד אחת.

היאך יאחז בספר תורה

יג. אלא שיש לשאול על זה ממה שכתוב בגמרא בסוף מסכת מגילה (דף לב): כל האוחז ספר תורה ערום נקבר ערום. וביאר אב"י שהכוונה נקבר ערום בלא אותה מצוה. ופירשו התוספות שם (ד"ה בלא) בשם ריב"א: בלא אותה מצוה שעשה באותה שעה, שאם אחז ספר תורה ערום וקרא בו, אין לו שכר מן הקריאה, וכן אחזו לגוללו או להגיהו, אבל אחזו במטפחת אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. ע"כ. ועל פי זה נחלקו הפוסקים היאך להשוות דברי הגמרא שאסרה ליגע בספר תורה ערום עם הוראת הראשונים שכתבו לאחוז בספר בשעת ברכה וקריאה.

רבי מנשה מאיליה

טז. רבי מנשה היה מגדולי חכמי העיר איליה, ושקד שם על תלמודו ללא הפסקה, מתוך שקיעות גדולה בתורה, עד כדי כך שבאחד מימי חודש אלול, בזמן שהיה שקוע בלימודו, באו ונכנסו בחורים אחדים והתחילו לתקוע בשופר. קול השופר הלך וחזק ורבי מנשה ישב במקומו ועסק בתורה מתוך שקידה והתעמקות. נכנס אחד מבעלי-הבתים החשובים שבעיר וראה איך הבחורים תוקעים ומריעים בשופר בלי הפסקה, נזף בהם, ופנה לרבי מנשה ואמר לו: הבחורים בתקיעותיהם בודאי הפריעו את כבודו מלימודיו? ענה לו רבי מנשה בתום לב: האם תקעו כאן בשופר ואנכי לא שמעתי?...

שור של פטם ושל רעי

יז. כפעם בפעם היה הולך לבית מדרשו של הגר"א ושם היו נושאים ונותנים בתורה באהבה וברוב חיבה. ומכיון שהיה מפרש סוגיות כפושטן גם אם זה שלא כדעת הראשונים, אז היו הרבה מחכמי דורו שהצרו לו, והגר"א היה מגן עליו ומעיד שכל מעשיו לשם שמים. למשל (חוץ מהדוגמא שהזכרנו לגבי ספר תורה ערום), המשנה במסכת שבת (דף קמ:): אומרת: גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדין מפני הרעי. ופירש רש"י: "שור שמפסמין אותו גורפים אבוס שלפניו בשבת לתת לתוכו התבן והשעורים ולא יתערב בהן עפרורית ויקוץ במאכלו, ומסלקין תבן מלפניו לצדדין כשהוא רב כדי שלא ידרסנו ברעי", ורבי מנשה העיר שלפרש את המילה "רעי" לטינופת הבהמה, הוא דחוק, וכוונת המשנה היא לשתי בהמות: פטם ורעי, פטם הוא שור בריא שמפסמים אותו על האבוס, ורעי הוא שור שרועה באחו, וכמו שנאמר (מלכים א' ה, ג) 'עשרה בקר בריאים ועשרים בקר רעי'. וחכמי דורו חלקו עליו בזה, ואמנם בדורות האחרונים כשנדפס פירוש רבנו חננאל על הש"ס נמצא שפירש כפירושו של רבי מנשה מאיליה.

יח. לימים עזב את איליה וחזר לעיר מולדתו סמרגון, ושימש שם כרב, אבל אחרי שנתיים כשראה שראשי הקהל משתפים פעולה עם ה"חוטפים" והיו מוסרים את ילדי העניים למלכות הרשעה, ניסה למחות על כך, ואז אמרו לו ה"פוליטיקאים" שהרבנים לא צריכים להתערב בנושאים כאלו... (טענה ידועה ומוכרת...). ומכיון שכך פרש מתפקידו באומרו: אם על צרעת ממארת כזו, שפשתה והתפשטה בישראל, אין אני, בתור רב המקום, יכול ורשאי לדבר ככל אשר עם לבבי, הרי אין אני יכול להיות רב בישראל... ומאז חי בדוחק עד לפטירתו בד' אב תקצ"א.

חובת לברך ברכות התורה בקול רם

יט. יש דבר חשוב שכל אדם שעולה לתורה מחוייב לתת עליו את הדעת, והוא שיש להזהר לברך ברכות התורה בקול רם, ולדעת כמה ראשונים (הכלבו סימן כ ועוד ראשונים) אם בירך בלחש לא יצאו הציבור ידי חובה וצריך לחזור ולברך. וכך כתב בספר חסידים (סימן רנד) וז"ל: האומר בלחש ברכת התורה וברכות, גוזל את המצות, שהרי תרי"ג קולות לא תמצא אלא עם אמן וברכות שעונין

בשער הכוונות (דרושי קס"ת דרוש ג) כתב: צריך לזהר כשיעלה לקרוא בס"ת שיאחז בס"ת בשני ידיו, ולא בתיק, כי אם ביריעה עצמה יד אחת מצד זה ויד אחת מצד זה, אבל תאחז אותה ע"י מפה של הס"ת לא בידך ממש, כאומרם ז"ל כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום מאותה מצוה וכו'. ע"כ. ומזה דייק בכף החיים (סימן קלט אות כד) שצריך לאחוז ביריעות הספר תורה, ולא כמ"ש המגן אברהם (שם) לאחוז בשתי העמודים, שהרי כתב הפרי מגדים (א"א סקי"ג): עמודים אין צריכים מפה. ע"כ. ויש בזה אריכות נפלאה בספר לעשות את השבת (שם).

מנהגי העדות באחיות הספר

יד. ולמעשה בני ספרד נוהגים כהנהגת רבינו האר"י, לאחוז ביריעות הספר תורה בשתי ידים כל משך הברכה, ובסיום הברכה אוחז ביריעה ביד ימין לבדה כל משך הקריאה, וכשסיים את הקריאה ובא לברך ברכה אחרונה, חוזר לאחוז בספר בשתי ידיו ומברך. ומכיון שהזהירו חכמים שלא לגעת בידיו בספר תורה עצמו, על כן כשאוחז ביריעות הספר יזהר לאחוז על ידי הפסק במפה של הספר תורה, ולא יגע ביריעות בידיו ממש. ובני אשכנז נוהגים לאחוז בעמודי הספר תורה, ואין חוששים לאחוז בהם על ידי מפה, שסמכו על דעת הרמ"א (ראה דרכי משה סימן קמז אות ב) שמותר לאחוז בעמודים בלי הפסק. ויש מהם שנוהגים להחזיק ביריעות הספר על ידי מפה בשעת ברכה, ובשעת הקריאה מחזיקים בעמוד הימני של הס"ת.

ביאור המאמר "האוחז ספר תורה ערום"

טז. הזכרנו את הסוגיא של "האוחז ספר תורה ערום", ויש כאן דבר מעניין, כי הנה כמה מהראשונים פירשו שמ"ש האוחז ס"ת ערום, כלומר שאחז את ספר התורה בלא מטפחת. וכן פירשו רש"י ותוספות ועוד ראשונים. אבל יש פירוש אחר שאמר אותו הגאון רבי מנשה מאיליה בעל "אלפי מנשה", שהיה תלמיד מובהק להגר"א, שכונת רבי יוחנן באמרו "האוחז ספר תורה ערום", הוא שהאדם האוחז את ספר התורה הוא ערום בלי לבוש, וכדרך שאמרו במסכת תרומות (פרק א משנה א) "התורם את תרומתו ערום", ששם בודאי הכוונה שהתורם הוא ערום, ומשום שהלה לא נהג כבוד בספר תורה ונטלו בידו כשהוא ערום בלי כסות לעורו ובשרו, על כן אחת דתו, מידה כנגד מידה, שבהגיע יום מותו יקברוהו ערום בלי מלבוש ובלי תכריכים... (הובא בספר שרי המאה ח"ב פרק י). וכשרבי מנשה אמר את פירושו בסוגיא לפני תלמידיו, כעס עליו אביהם רבי שאול קצלנבויגן רבה של בריסק, ופיטר אותו ממשרתו, מכיון שלא היתה דעתו נוחה מפירוש זה שאינו כפירוש רש"י ותוספות. אבל לפי האמת הרב מנשה מאיליה אינו היחיד שפירש כן, וכבר מבואר כן בספר מאמר מרדכי (סימן קמז סק"ב), וכן פירש מהר"ט מילדולה המובא בכף החיים (סימן קמז אות ד), הובאו בספר לעשות את השבת שם.

כב. לכן אחרי שעונים הציבור 'ברוך ה' המבורך' צריך המבורך לחזור ולומר 'ברוך ה' המבורך'. ובפרט יש להקפיד על זה במקום שיש שם מניין מצומצם, וכמו שכתב המגן אברהם (סימן נו ס"ק ב) בשם ספר אגודה, שאם אין שם עשרה בלא הוא אם לא ענה עמהם לא יצא ידי חובה. ולכן יחזור ויאמר אחריהם "ברוך ה' המבורך לעולם ועד".

הילולת "אור החיים הקדוש"

כג. השבוע ביום ט"ו בתמוז יש את הילולת רבי חיים בן עטר - "אור החיים" הקדוש. הוא נפטר בשנת תק"ג, לפני 283 שנה, והוא מהגדולים הבודדים שמכונים בתואר הקדוש, כמו האר"י הקדוש, השל"ה הקדוש, האלשיך הקדוש, ואחריהם מכונה כך "האור החיים הקדוש", וזה מורה על עוצם גדולתו וקדושתו. וכך מעיד עליו מרן החיד"א בספר שם הגדולים (גדולים מערכת ח אות מב): "ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמתה, ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים וקדושתו הפלא ופלא. ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר וכו', וחכמתו ניכרת מספריו אך זה אחד מעשרה מחכמתו ורוחב לבו וחורפתו הפלא ופלא, וחופף עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מעניי העולם הזה, ורבו עוזו נוראותיו".

מסירות נפשו לתורה

כד. ותדעו לכם שרבי חיים בן עטר לא היו לו חיים קלים, בזמנו הגויים היו מציקים שם באכזריות גדולה ובגזירות קשות, עד שכתב במר לבו (אור החיים פרשת צו ו, ב): "אשרי מי שלא טעם את טעם שיעבוד הישמעאלים". וגם הושיבוהו בבית האסורים בצער גדול. ולמרות זאת הרב ישב ועסק בתורה בהתמדה מופלאה. ומדברי החיד"א בספר דבש לפי (מערכת ת אות מא) רואים שרבי חיים בן עטר היה כל מוצאי שבת לומד כל הלילה עד הבוקר. והתקיים בו מה שאמרו במדרש קהלת (פרשה ג סימן ט): תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי. ומזה נלמד אם הרב עבר יסורים וקשיים אדירים כאלו ובכל זאת הגיע למעלתו, אז לא צריך האדם להבהל ממשברים וגלים החולפים על ראשו, כי דוקא תורה שאדם לומד מתוך דחק ומסירות היא נחשבת ביותר. ועל זה אמרו באבות דרבי נתן (פרק ג משנה ו) "טוב דבר אחד בצער ממאה בריח", כלומר כשאדם לומד מתוך צער שכרו פי מאה (!) ממי שלומד בלי צער. לכן לפעמים אדם רוצה לכוא לשיעור תורה ויש לו כאב ראש, אז הוא נמנע, אבל אם יתאמץ ויבוא שידע לו ששכרו כפול ומכופל פי מאה.

מעלת הלימוד גם כשלא מבין, כמו בלימוד הוזהר

כה. עד כדי כך הספר הקדוש הזה נחשב, ששמעתי מהגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א (גר חיים עמוד כה) בשם הקדמונים שכשם שמי שגורס את הוזהר הקדוש זה מוכך את נשמתו גם אם הוא לא מבין כלום (כמ"ש החיד"א במורה באצבע אות מד, והפלא יועץ במערכת זוהר), כך ממש הגורס בספר אור החיים הקדוש - דינו כגורס בספר הוזהר, ויש לו את המעלה גם אם לא הבין. פלא פלאות! זכותו תגן עלינו אמן.

וכו', אותו המבורך על התורה חוטא אם מברך בלחש, שלא יענו 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד' ויענו הקהל אחריו 'אמן'. ע"כ. והובא באחרונים. וכתב רבנו אליעזר פאפו בספר חסד לאלפים (סימן קלה אות יז): אם אומר בלחש הרי זה גזול את הרבים שלא יענו אחריו, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה. ע"ש. ומ"מ בדיעבד אם אמר את הברכות בלחש אינו חוזר לברכן שנית.

אמירת ברכו בקול רם

כז. וגם כשאומר 'ברכו את ה' המבורך' יקפיד לאמרו בקול רם, לזכות את ישראל הנמצאים בבית הכנסת שישמעו שבחו של הקב"ה ויענו אחריו. ויזהר מאוד שישמעו אותו לפחות תשעה אנשים, שאם לא שמעו אותו תשעה אנשים, אז לא עונים אחריו 'ברוך ה' המבורך' אפילו אותם ששמעו ממנו. אבל אם תשעה מהקהל שמעו את אמירת 'ברכו' והשאר לא שמעו, השומעים יענו 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד', והשאר רשאים לענות עמהם.

אם העולה חוזר לומר 'ברוך השם המבורך'

כח. הטור (בסימן נו) כתב: ואומר ש"צ 'ברכו את ה' המבורך', ועונין אחריו 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד'. כתב הרב ר"מ מרוטנבורג שאין צריך ש"צ לחזור 'ברוך ה' המבורך'. אבל הר"ר יהודה ברצלוני כתב, שצריך לחזור 'ברוך ה' המבורך'. והבית יוסף (סימן נו) ביאר את המחלוקת, על פי הירושלמי (פ"ז דברכות ה"ג) שאמר שמואל, אני איני מוציא עצמי מן הכלל. והקשו לו, הרי הקורא בתורה אומר 'ברכו', ומוציא עצמו מכללם? א"ר אבין, מכיון שהוא אומר 'המבורך' אף הוא אינו מוציא עצמו מן הכלל. שהרי גם הוא בירך. ולפי זה כיון שאומר הש"ץ 'המבורך' אין צריך לחזור ולומר 'ברוך ה' המבורך' שכבר בירך אותו כשאמר 'ברכו' ולא יצא מן הכלל, והיא סברת מהר"ם מרוטנבורג. אכן כתבו ה"ר יונה (ברכות לו: ד"ה מכיון) והרא"ש (ברכות פ"א סימן כו), שה"ר יהודה ברצלוני כתב בשם רבינו סעדיה, שהעולה לס"ת אחר שאמר 'ברכו' והעונין אומרים 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד', גם הוא יש לו לחזור ולומר 'ברוך ה' המבורך', וכמו שמצינו בברכת המזון שאומר 'ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו' כמו שאמרו האחרים. ואע"פ שכאשר אומר 'המבורך' לא הוציא עצמו מן הכלל, ואותו דבר המברך ברכת המזון כשאומר 'נברך' לא הוציא עצמו מן הכלל ובכל זאת חוזר ואומר 'ברוך שאכלנו משלו', ומשם נלמד לשליח ציבור. ובב"ח (סימן נו) כתב שלדברי הר"י אלברצלוני מה שאומר הש"ץ 'המבורך' אין משמעו שהוא מבורך עכשיו מפיו, אלא משמעו ברכו את ה' המבורך כבר מפי אחרים, לכן צריך לחזור ולומר 'ברוך ה' המבורך' כדי שלא להוציא עצמו מן הכלל. ע"ש. וסיים הב"י, שנהגו העולם כדברי ה"ר יהודה ברצלוני ז"ל. וכן פסק בשלחן ערוך (סימן נו ס"א) שחוזר ש"ץ ואומר 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד'. ונתבאר יפה בספר לעשות את השבת (שם הערה כו).

ספרי ציון
058-7647844

בשורה משמחת

אנו שמחים להודיע כי א"ה בקרוב יצא לאור עולם

ספר השיעורים כך מועדי השנה

עם מפתח מורה לכל הנושאים בהלכה ובאגדה, ומפתח מפורט לזמירות גדולי ישראל ולספרים שהוכסאו בגליונות.

הספר יצא באותיות מפארות וכשפה ברורה השהה לכל נפש. ויהיה לתועלת גדולה גם לרבנים ומגיד שיעורים.

המעוניינים להנציח מעל גליונות הספר יפנו למערכת

הגליון, בטלפון: 052-764-7188 או 053-418-0626

הגליון יוצא לאור על ידי

כולל "פלא יועץ"

ע"ש רבנו אליעזר פאפו זיע"א

לשותפות בתורה: 058-445-6041

לכל עניני הגליון: r7647844@gmail.com

להזמנת מודרן הרב לשיעורים:

053-418-0626

זמני השיעורים בשבת קודש

שעה 15:45 בית המדרש "ביע אומר" שדרת בתי הכנסת

שעה 17:00 ביהכ"ס "תפלה למשה" רחוב המצביאים 5, לוד

השיעורים בימי החול משודרים בקול הלשון: *6761

וניתנים לצפייה ביוטיוב בערוץ שיעורי מודרן הרב

ארכיון השיעורים בקול הלשון: 03-6171068 שלווחה 33

- להצטרפות לתפוצת המסר היומי 054-200-3409